

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ПОНЯТТЯ

У діючому Законі України «Про основи національної безпеки України» законодавцем під «національною безпекою» розуміється захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, що забезпечує сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам (ст. 1) [1].

Наукове тлумачення поняття «основи національної безпеки України», передбачає перш за все розкриття змісту слів «основи», «безпека» і «національна», з яких воно складається. Поняття основ національної безпеки в діючому Законі України «Про основи національної безпеки України» законодавцем не розкривається. Однак, відповідно до положень даного Закону, можна зробити висновок, що під основами національної безпеки розуміються основні початки, принципи, які мають пріоритетне значення для забезпечення національної безпеки держави. Безпека – це стан, коли немає загрози, її попередження, збереження і надійність кого-, чого-небудь; стан, коли не загрожує небезпека, не заподіюється й не може бути заподіяна шкода певним інтересам, цінностям.

Питання про зміст поняття «національна» в цьому контексті є спірним. По-перше, яку безпеку слід мати на увазі: держави, суспільства, окремих осіб? По-друге, чи стосується національна безпека захисту прав та інтересів лише українського народу, його державних та громадських утворень і діячів, чи вона поширюється на захист прав та інтересів того, хто називається «народ України». Головний аргумент на користь цього підходу: без гарантії безпеки всіх націй, які проживають на території України, не може бути гарантована безпека українського народу.

З одного боку, національна безпека – поняття конкретно-історичне, і, отже, воно піддається трансформації в залежності від суспільно-політичних, економічних і інших умов, які склалися на певному етапі розвитку держави. З іншого боку – на зміст даного поняття впливають національно-державні інтереси країни, загальна національна ідея.

Поняття «національна безпека», як уже відзначено, відображає зв'язок безпеки з нацією, тобто з «визначеною територіально-дер-

жавною спільністю, заснованою на стійких соціально-політичних, економічних, культурних і інших зв'язках» [2, с.12]. Нація може включати безліч національностей, які представляють собою етнічну спільність людей зі своїми традиціями, правами, культурою. У цьому плані національна безпека характеризує стан цієї нації як цілісної системи, що включає суспільні відносини і суспільну свідомість, інститути суспільства і їх діяльність.

Національна безпека країни припускає здатність протистояти ворожим і деструктивним силам природного, техногенного і соціального характеру, нейтралізувати їх. Вона означає захищеність особистості – її прав, свобод; соціальних і національних груп – їх статусу, функціональних ролей самобутності; суспільства – його матеріальних і духовних цінностей; держави – її територіальної цілісності, суверенітету, конституційного ладу [3, с.6].

У процесі історичного розвитку концепція національної безпеки у світі постійно змінюється. Якщо на кінець другої світової війни і у період так званої холодної війни, акцентувалася увага на забезпеченні обороноздатності, на нейтралізації зовнішнього ворога, то згодом стали визнавати, що складовою національної безпеки є місце держави в міжнародних економічних зв'язках, наявність ресурсів, демографічна ситуація тощо.

Отже, національна безпека включає ряд чинників як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Національна безпека України має відповідну структуру, складається з окремих елементів, якими є: військова (зовнішня) безпека; політична безпека (політична стабільність); економічна безпека та внутрішня безпека.

Військова безпека – це частина національної безпеки, яка стосується підтримання рівня обороноздатності і військової могутності, достатнього для захисту держави від посягань зовнішніх ворогів. Політична безпека полягає в гарантуванні того, що державний і суспільний лад може бути змінено лише законним, ненасильницьким шляхом, а органи влади будуть формуватися лише в порядку, визначеному Конституцією України. Економічна безпека спрямована на підтримання економіки України на такому рівні, при якому здійснюється суверенітет держави, виконання нею зобов'язань перед громадянами й виконання основних внутрішніх і зовнішніх економічних функцій. Внутрішня безпека України своїми складовими має безпеку існування населення та матеріальних ресурсів від насильницького знищення, безпеку у сфері захисту від поширення наркотичних та їм подібних засобів, що, врешті-решт, знищують

фізичний та інтелектуальний потенціал народу, служить живильним матеріалом для існування організованої злочинності.

Спираючись на вищевикладені положення національну безпеку можна розглядати як сукупність необхідних факторів, що забезпечують сприятливі умови для розвитку України, життєздатність держави, доцільний розвиток і збереження її фундаментальних цінностей і традицій, неконфліктні відносини особистості і держави, здатність як ефективно переборювати будь-які внутрішні і зовнішні погрози, так і керуватися своїми національними інтересами, забезпечувати досягнення національних цілей.

Література:

1. Про основи національної безпеки України [Текст]: Закон України. // Вісник України. – 2003. – №29.
2. Бабаев В. К. Общая теория права: Краткая энциклопедия [Текст] / В. К. Бабаев, В. М. Баранов. – Н.Новгород, 1997. – 200 с.
3. Военная реформа: Оценка угроз национальной безопасности России [Текст] / под ред. Г. А. Зюганова // Приложение к информационно-аналитическому журналу «Обозреватель – Observer». – М., 1997. – С. 215.